

על מערכת הלחצים וההתלבטויות של הרכבת הממשלה החדשה

המשאיומתן והגישושים לקראת הרכבתה של ממשלת ישראל הבאה הן חלו לא רק זמן רב לפני שנודעו התוצאות הסופיות של הבחירות, אלא עוד בטרם נערכו הבחירות בכלל.

מאחר שהיה ברור מראש כי רשותפים הנוכחיים של ממשלת הליכוד הלאומי הם גם המועמדים להרכבת הממשלה הבאה, ניתן היה לנהל את המגעים ולברר את העמדות לפני הבחירות. הבחירות עצמן הוחזרו לי הכרעה רק את המשקל הסגולי שיהיה לדרישות ולתנאים של כל אחד מן הצדדים. כתוצאה מגישושים מוקדמים אלה נוצרה

בשמחת הניצחון המוקדמת שלהם, כבר חילקו מנהיגי גח"ל את התיקים שיינתנו להם בממשלה הבאה. הם קיפו לכבל את תיק החינוך עבור ח"כ הליברלים אלימלך רימלט; את תיק המשפטים עבור השופט העליון לשעבר בנימין הלוי; את תיק מסחר והתעשייה עבור יוסף כפיר ותיק נוסף עבור אחד החיכים של חרות. עבור מנחם בגין עצמו רצתה גח"ל לדרוש תיק מדרגה ראשונה: תיק החוץ או מעמד שן סגן ראש-ממשלה. אולם מאחר שהיה ברור כי בתנאים הנוכחיים לא תתקבל דרישה זו, העדיף מנחם בגין לשמש בממשלה הבאה

המערך משקלם של אלה התובעים הכרעה מיינות. "מוטב", הם אומרים, "להשאיר את גח"ל בחוץ על רקע של חלוקת תיקים וכיבודים, מאשר להוציאה בשעת משבר, כאשר תוכל ליצור לעצמה הילה של מור שיעת העם."

לחצים מצד המנגנון

אולם השיקול השני מכתוב דווקא את הכללת גח"ל בממשלה כבר עתה. **השיקול הככלי.** ברור לכל שהי-ממשלה שתורכב תצטרך להחליט כבר בזמן

גנון המפלגתי של מע"י לחצים נוראים, מצד עסקנים ופקידים שאיבדו את עמדות השלטון שלהם. במפלגה שהמנגנון וטובות ההנאה שהוא מחלק הם אחד ממרכיבי מוחה העיקריים, אלה הם שיקולים שאין לזלזל בהם. הם קובעים מראש את מידת ההצלחה בבחירות הבאות.

הגיון של גולדה

ל רקע זה התכנסה השבוע הועדה המדינית של המערך כדי להחליט על

עוונות פנימים?

ממשלת הליכוד, במהדורתה הראשונה (1967)

עוד לפני הבחירות התמונה הבאה: אם לא ינחל המערך תבוסה גדולה בבחירות ואם גח"ל לא יזכה בנצחון גדול, הרי הפיתרון המתקבל ביותר על הדעת הוא המשך קיומה של ממשלת הליכוד במתכונתה הנוכחית. המתכונת הנוכחית פירושה: מתן ייצוג לגח"ל בממשלה בהתאם לכוחו בכנסת, על בסיס של הסכמה לקחי היסוד של הממשלה בענייני חוץ וביטחון, כלומר — שרים בע"ל זכות הצבעה בממשלה, ללא תיקים. ניסיונותיהם של שרי גח"ל לברר אפשרות של מתן תיקים לשריהם בממשלה הבאה נתקלו בהתנגדות בעיקר מצד מס"ב ואחדות-העבודה, כשגולדה מאיר עצמה אינה מגלה עמדה ברורה. משה דיין שלעמדתו ייחסו שרי גח"ל משקל רב בקשר לעתידם, התחמק מלנקוט עמדה חד-משמעית.

הממשלה הבאה: ממשלת המרעות

אם כשר ללא תיק מאשר לקחת על עצמו תיק ספציפי.

לפי תוצאות הבחירות וכללי ההגיון הפשוט היו אלה דרישות לגיטימיות. אולם בבואם להרכיב את הממשלה הבאה עומדים מנהיגי המערך בפני שלושה שיקולים המכתיבים את נכונותם לפשרות:

● **השיקול המדיני.** ברור לכל שהממשלה שתורכב בשבועות הקרובים תהיה חייבת להיות ממשלת הכרעות. בניגוד לממשלת הימעות-מהכרעה שהתקיימה עד לבחירות.

הקרוב על שורת צעדים פיסקאליים כדי להציל את כלכלת המדינה ולמנוע משבר כלכלי חסר-תקדים במדינה. תוך חודשים ספורים יועלו המיסים. יחולו לבטח תמורות בענייני מטבע החוץ, יוטלו מילוח חובה וינקטו בצעדים אחרים בלתי פופולאריים. לאנשי המערך ברור שמוטב להם שגח"ל תהיה שותפת לממשלה שתקבל הכרעות אלה, ולא תוכל לנקוט את ידה לאחר מכן מהם.

שיקול בדרג אחר לגמרי הוא

הכוח השני שפעל למען ממשלת קואליציה יה רחבה היה שרי-הבטחון משה דיין. אחרי שתקפה ממושכת התייצב בגלוי בזכות ציר רופה המלא של גח"ל לממשלה, עם חלוקת תיקים. חשבונו של דיין היה פשוט ביותר: הוא זקוק לגח"ל בתוך הממשלה לתמיכה בעמדותיו הקיצוניות. הוא זקוק גם לרצונה הטוב של גח"ל במקרה שיווצר מצב בו יאלץ לפרוש מהממשלה ואולי תודמן לו האפי-שרות לנסות להרכיב ממשלה שהוא יעמוד בראשה.

ביחסי כוחות אלה קיבלה הועדה המדינית של המערך, ברוב של 8 נגד 4, את ההחלטה לחתור לבניון ממשלת ליכוד לאור מלי לפי קוי היסוד של הממשלה היוצאת. תוך מתן ייצוג מלא לגח"ל גם במספר השרים וגם בחלוקת התיקים בממשלה.

שינוי קטן אחד

● **השיקול המפלגתי.** למרות שלא מדברים עליו בגלוי, זהו אחד השיקולים החשובים ביותר ביחוד למפלגת העבודה. אם תוקם ממשלת קואליציה עם גח"ל וימסרו לה בין ארבעה לחמישה תיקים ממשלתיים, עשוי הדבר להנחית מהלומה כבדה על המנגנון המפלגתי של מע"י. מתן חמישה משרות ממשלה לגח"ל פירושו התי-לפת כל צמרת הפקידות הבכירה בהם, המורכבת מ"אנשי שלומנו". מנהלים כלליים, פקידים בכירים, בעלי עמדות מפתח, שי נבחרו לתפקידיהם על סמך מוצאם המפלגתי, עשויים למצוא את עצמם בחוץ. ספק אם המנגנון המפלגתי יוכל לפצותם בדרך זו או אחרת.

יש לזכור כי תבוסת המערך בבחירות המדיניות יפאליות הטילה כבר עתה על המני

כאירה פותחת החלטה זו את ה פתח בפני הרכבת ממשלת ליכוד לאומי. אולם הדברים אינם פשוטים כל כך. המערך יסכים לוותר לגח"ל ולתת לה שרים ותתי-קים, אך ידרוש בתמורה ויתורים רציניים. גח"ל תצטרך להסכים לכמה קוי יסוד של הממשלה, בעניינים שאינם ענייני חוץ-ובטחון, הסותרים לחלוטין את עמדותיה ומצעה. ספק עם גח"ל תהיה מוכנה לפשרה מסוג זה.

בנתיים כבר איימה מפ"ם לפרוש מהמערך ומממשלה אם תצורף גח"ל לממשלה. ברור בשעה זו כי המשא ומתן והמקח וממכר יהיו ארוכים ומגיעים יותר ממה שציפו מלכתחילה.

אין להוציא מכלל אפשרות שאם לא יגיעו המערך וגח"ל לכלל הסכמה, תוקם בינתיים ממשלת קואליציה מצומצמת. מה שברור הוא שעם ישראל בחר לעצמו את אותה הממשלה שהנהיגה אותו עד כה. הכל נשאר אותו דבר, גם בכנסת, מלבד שינוי קטן אחד: הכפלת כוחו של הכוח החדש, מניצוג אחד לשניים. במונחים מספריים זהו אמנם שינוי פועט, אבל במובן חים איכותיים הוא עשוי להתגלות כרבי-התודה, מעבר למשקלו היחסי.